

УДК 81'243:371.382

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ІГРОТЕРАПІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**Казачінер О.С.**

Харківська академія неперервної освіти

На основі аналізу наукової та методичної літератури було досліджено особливості використання різних видів ігротерапії під час навчання учнів іноземної мови. Так, пісочну терапію доцільно використовувати з метою створення та опису життєвих ситуацій, організації індивідуальної, колективної, парної та групової роботи, введення нового лексичного та граматичного матеріалу. Пальчикова терапія застосовується для проведення фізкультхвилинок, пальчикової гімнастики, презентації, відпрацювання та закріплення вимови іншомовних звуків, навчання письма, вивчення тем «Родина», «Тварини», організації лялькового театру тощо. Гудзикову терапію зазвичай упроваджують з метою презентації, відпрацювання, закріплення лексики, яка позначає розміри, кольори та інші якості предметів, під час організації роботи над темами «Числа», «Множина іменників», «Родина». Результатом застосування різних видів терапії мають бути позитивні зміни в емоційно-вольовій сфері дітей, краще засвоєння отриманих знань і навичок, розвиток соціальних і комунікативних навичок, підвищення мотивації, пізнавального інтересу, самооцінки, розвитку навичок прийняття рішень.

Ключові слова: ігротерапія, пальчикова терапія, пісочна терапія, гудзикотерапія, навчання іноземної мови.

Постановка проблеми. Ще на початку ХХ століття М. Фрейд, Х. Гельмут звернули увагу на те, що гра допомагає дітям розвивати здібності, долати конфлікти і досягати психологічної рівноваги. Крім того, ігри готують дітей до дорослого життя, допомагають набути

необхідних навичок. На цьому заснована ігротерапія – основний психотерапевтичний метод роботи з дітьми від 2 до 12 років. За допомогою малюнків, ролевих ігор, дитина може виразити ті страхи, емоційні стани і психічні травми, про які не може розповісти. Д. Левін вважав, що гра займає важливе місце у психотерапевтичній роботі з дітьми, оскільки вона є для дитини природною формою подолання емоційних проблем.

Крім того, як відомо, у грі дитина одержує, застосовує та закріплює необхідні знання, уміння та навички.

Ігрова терапія виконує відразу кілька функцій: діагностичну, терапевтичну і навчальну. Терапевтичне її значення полягає в усуненні внутрішньопсихологічних обмежень особистості людини в процесі гри. Навчальна – вчить, як себе поводити в тій чи іншій ситуації. Діагностична функція дозволяє визначити психологічної портрет особистості людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «ігрова терапія» був запропонований М. Кляйн. Початок ігрової терапії було покладено в 1920-ті рр. у працях М. Кляйн, А. Фрейд, Г. Гуг-Гельмут.

У вітчизняній психологічній і педагогічній практиці до використання ігротерапії зверталися такі дослідники-практики, як Л. Абрамян, А. Варга, І. Виготська, А. Захарова, А. Співаковська та ін. Дослідженнями з питань застосування ігротерапії протягом останніх років займалися І. Лисенкова, В. Ямницький.

У практиці ігрової терапії існує багато методів. Вони використовуються різними науками і знаходяться в міждисциплінарних зв'язках з психологією, педагогікою, спеціальною педагогікою, логопедією та дефектологією. Існує кілька методів ігротерапії, серед них: пісочна ігротерапія, пальчикова ігротерапія, гудзикова ігротерапія. Сьогодні питаннями пальчикової ігротерапії займаються такі вчені, як: І. Агапова, Ю. Антонова, Н. Ліонова, О. Черінкова, О. Узорова, О. Нефедова, О. Романов, Н. Підлужна та ін. Уперше пісочну ігротерапію запровадила у 1929 році дитячий психотерапевт М. Ловенфельд у Лондонському Інституті Дитячої психології. У 1935 році вона опублікувала книгу, що мала назву «Гра в дитинстві». Ця робота була помічена К.Г. Юнгом, і він запропонував своїй учениці Дорі Калфф приділити особливу увагу дитячій грі на піску. Вона навчалася у М. Ловенфельд, результатом цього навчання стала книга, що була опублікована у 1966 році на німецькій мові «Пісочна ігротерапія», в якій був теоретично та практично обґрунтований аналітичний підхід до пісочної терапії. Також у книзі розглядається ідея створення «вільного, захищеного простору», де, граючись дитина почувала б себе вільно. Саме Дора Калфф ввела термін «пісочна терапія». Вона стверджувала, що під час пісочної терапії розвивається самоусвідомлення дитини. Питання запровадження гудзикотерапії досліджували Ж. Гаврильчик, О. Федій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як свідчить аналіз наукових праць, ученими було здійснено значний внесок у напрямі використання ігротерапії у навчанні, вихованні та розвитку дітей, які мають особли-

ві освітні потреби. Проте проблема використання цього методу під час навчання іноземної мови залишилася відкритою і потребує пошуків шляхів її розв'язання, адже іноземна мова була, є й залишається хоча одним із найбільш цікавих, але й найбільш складних предметів шкільного циклу. Крім того, іноземна мова є таким предметом, під час якого вчитель використовує широкий спектр різних видів ігор.

Мета і завдання статті. Мета статті полягає у визначенні особливостей використання ігротерапії як одного з провідних методів, які застосовуються в інклюзивному освітньому середовищі, в навчанні іноземної мови.

Відповідно до мети нами було визначено такі завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз науково-педагогічної та методичної літератури з теми дослідження;
2. Визначити форми, методи та прийоми використання ігротерапії в навчанні іноземної мови;
3. Окреслити шляхи подальших наукових пошуків у руслі окресленої проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження.

А. Осилова пропонує таке визначення: «Ігротерапія – це метод психотерапевтичного впливу на дітей і дорослих із використанням гри» [4]. Л. Костіна [1] розглядає ігротерапію як спосіб корекції емоційних і поведінкових порушень у дітей, в основу якого покладена гра.

Загальні підходи до використання ігротерапії в навчально-виховному процесі було висвітлено сучасними вченими. Так, І. Лисенковою [3] розкрито значення ігрової терапії як психокорекційне використання гри з метою підвищення рівня сформованості соціально-педагогічної підтримки молодшого школяра із затримкою психічного розвитку. В. Ямницьким [6] відзначено, що зміст дитячої гри, ступінь її сюжетної складності, особливості організації, дійові особи, конфлікти, вияв почуттів мають інформаційно-діагностичне значення для психолога, педагога. Автором виокремлено провідні психологічні механізми корекційного впливу гри.

Т. Шульга, В. Слот, Х. Спаніард виділяють ряд ознак, за якими гру можна віднести до терапевтичного засобу: гра надає природні умови для самовираження дитини; сюжет гри, ігрові дії та ролі розкривають емоції дитини, її приховані страхи; у грі дитина несвідомо виражає емоціями те, що потім може усвідомити, вона вчиться краще розуміти власні емоції та керувати ними; гра дозволяє дорослому (педагогу, психологу) більше дізнатися про історію життя дитини; гра – це найдоступніший спосіб формування дружніх відносин між дитиною та дорослим.

Перейдемо до висвітлення питання особливостей використання ігротерапії під час навчання іноземної мови.

Так, пісочна терапія – один із методів ігротерапії, який дозволяє розкрити індивідуальність кожної дитини, розв'язати її психологічні проблеми, та розвинути можливість усвідомлення своїх бажань і можливостей їх реалізувати (О.Є. Паппе). Це лікувальний метод, що активізує психічну енергію і відкриває перед людиною можливість до змін.

А. Федій виділяє загальні принципи взаємодії з дитиною, правила та умови проведення гри

з піском: 1) *принцип комфортного середовища*: психологічний комфорт, та комфортне оточення. Психологічний комфорт включає в себе вдалі цікаві завдання, позитивне оцінювання з боку дорослого, а комфортне оточення – це м'яке освітлення, зручна пісочниця, цікаві іграшки тощо; 2) *принцип безумовного прийняття*. Основна ідея цього принципу – прийняття дитини такою, якою вона є; 3) *принцип доступності інформації*. Усі звернення, рекомендації повинні бути сформульовані у доступній для дитини формі; 4) *конкретизація*, знання педагогом справжніх проблем дитини, а також поступове та тактовне з'ясування цієї проблеми; 5) *принцип об'єктивізації*. Відповідно до цього принципу педагог повинен бачити проблему «зверху», у системі життєдіяльності дитини; 6) *принцип орієнтації на потенціальний ресурс дитини*; 7) *інтегрування у соціальне середовище*, тобто орієнтування на розв'язання проблем соціалізації дитини у мікросередовищі [7]. Крім того в посібнику О. Федій «Естетотерапія» подані додаткові принципи пісочної терапії, а саме: принцип оживлення абстрактних символів, принцип реального проживання, принцип усвідомлення досвіду і ситуацій і принцип обміну, при якому дитина і дорослий легко обмінюються ідеями, думками, почуттями, будуючи партнерські відносини [5].

Пісочну терапію на уроках іноземної мови можна з успіхом використовувати під час створення та опису життєвих ситуацій, під час індивідуальної, колективної, парної та групової роботи, а також під час введення нового лексичного та граматичного матеріалу.

Пальчикова терапія – це ігротерапевтичний метод, який передбачає програвання будь-яких римованих історій, казок, або зображення умовних фігур за допомогою пальців. Багато ігор потребують участі обох рук, що дає можливість

дитині орієнтуватися в поняттях «праворуч», «ліворуч», «вгорі», «внизу» [2]. Ігри з пальчиками розвивають мозок дитини, стимулюють розвиток мовлення, творчих здібностей, фантазії, допомагають зняти напругу, не тільки самих рук, а й розслабити м'язи всього тіла. Вони також здатні покращити вимовлення багатьох звуків. Чим краще працюють пальці, тим ліпше говорить дитина. О. Черінкова [9] розробила методичні рекомендації до проведення пальчикових ігор.

Що стосується використання пальчикових ігор у навчанні іноземної мови, то їх можна застосовувати під час проведення фізкультхвилин, пальчикової гімнастики, презентації, відпрацювання та закріплення вимови іншомовних звуків, під час навчання письма як розминку, а також під час вивчення тем «Родина», «Тварини», під час організації лялькового театру тощо.

Гудзикотерапія також сприяє розвитку дрібної моторики, Ж. Гаврильчик зазначає, що заняття з гудзиками – справжній гімнастичний зал для тренування розуму. Головне завдання цієї ігротерапії – розвиток практичного інтелекту і навичок самостійності. Гра з гудзиками розвиває особистість дитини, сприяє її адаптації в соціумі, активізує всі її психічні процеси: сенсорно-перцептивні, психомоторні, емоційно-вольові, пізнавальні та інші. Тому основну увагу цьому методу приділяють психологи, логопеди. Так, психологи рекомендують проводити гудзиковий масаж, організовувати гудзикове лото, ігри: «Акваріум», «Гудзикове намисто», цикл ігор «Сімейні історії», «Родове дерево» тощо [8].

Педагог О.Федій рекомендує також проводити гру «Рибалка», в якій дитина в ролі рибалки, а гудзики – в ролі рибок. Діти визначають, якого кольору «риба», яка їх вага, якої вона форми, тепла вона чи холодна. Пропонується також ускладнювати гру, при якій теж саме завдання діти повинні виконувати із заплющеними очима та інші ігри [5]. Таким чином, можна дійти висновку, що ігри з гудзиками можна використовувати у навчанні іноземної мови під час презентації, відпрацювання, закріплення лексики, яка позначає розміри, кольори та інші якості предметів, під час організації роботи над темами «Числа», «Множина іменників», «Родина».

Це відносно новий метод корекції дітей з психофізичними вадами. Загальне правило гудзикової терапії – чим раніше дитина почне грати, тим легше зможе розвинути свої здібності й тим більших висот вона зможе досягти.

Усе сказане вище дозволило представити особливості використання різних видів ігротерапії під час навчання учнів іноземної мови на рис. 1:

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Ігротерапія є відносно молодою галуззю сучасної психології, яка орієнтується переважно на роботу з дітьми. З'явившись у першій половині ХХ століття в надрах психоаналізу, ігротерапія поступово розповсюджувалася по широкому спектру напрямів,

Рис. 1. Особливості використання різних видів ігротерапії під час навчання учнів іноземної мови

розроблено автором

знаходячи теоретичне обґрунтування різноманітністю своїх методів.

Таким чином, можна дійти висновку про те, що використання ігротерапії у різних її видах (пісочна терапія, пальчикова терапія, гудзикотерапія) під час навчання учнів іноземної мови сприяє по-

яві позитивних змін в емоційно-вольовій сфері дітей, кращому засвоєнню отриманих знань і навичок (зокрема лексико-граматичного матеріалу), розвитку соціальних і комунікативних навичок, підвищенню мотивації, пізнавального інтересу, самооцінки, розвитку навичок прийняття рішень.

Список літератури:

1. Костина Л. М. Игровая терапия с тревожными детьми / Л. М. Костина. – М., 2000. – 160 с.
2. Кэджусон Х. Практикум по игровой психотерапии / Х. Кэджусон, Ч. Шефер. – СПб.: Питер, 2001. – 416 с.
3. Лисенкова І. П. Використання арт-терапевтичних методик у роботі з дітьми передшкільного віку із затримкою психічного розвитку / І. П. Лисенкова // Наука і освіта. – 2013. – № 3. – С. 95-97.
4. Осипова А. А. Общая психокоррекция // А. А. Осипова. – М., 2001. – 510 с.
5. Федій О. А. Естетотерапія: навчальний посібник / О. А. Федій. – К.: Центр навчальної літератури. – 2007. – 256 с.
6. Ямницький В. М. Ігротерапія як засіб психологічної допомоги дітям і підліткам / В. М. Ямницький, С. А. Литвиненко // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закл. освіти: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 43. – С. 4-6.
7. <http://dcp.org.ua/parents/redil/dodat.html>
8. <http://dcp.org.ua/parents/redil/delph.html>
9. <http://dcp.org.ua/parents/redil/peto.html>

Казачинер Е.С.

Харьковская академия непрерывного образования

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА ИГРОТЕРАПИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация

На основе анализа научной и методической литературы были исследованы особенности использования разных видов игротерапии при обучении иностранному языку. Так, песочную терапию целесообразно использовать с целью создания и описания жизненных ситуаций, организации индивидуальной, коллективной, парной и групповой работы, введения нового лексического и грамматического материала. Пальчиковая терапия используется для проведения физкультурминуток, пальчиковой гимнастики, презентации, отработки и закрепления произношения иноязычных звуков, обучения письму, изучения тем «Семья», «Животные», организации кукольного театра и т.д. Пуговичную терапию обычно применяют с целью презентации, отработки, закрепления лексики, которая обозначает размеры, цвета и другие качества предметов, во время организации работы над темами «Числа», «Множественное число существительных», «Семья». Результатом применения разных видов игротерапии должны быть положительные изменения в эмоционально-волевой сфере детей, лучшее усвоение полученных знаний и навыков, развитие социальных и коммуникативных навыков, повышение мотивации, познавательного интереса, самооценки, развитие навыков принятия решений.

Ключевые слова: игротерапия, песочная терапия, пальчиковая терапия, пуговичная терапия, обучение иностранному языку.

Kazachiner O.S.

Kharkiv Academy of Postgraduate Education

USING GAME THERAPY METHOD IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE

Summary

On the basis of scientific and methodical literature peculiarities of using different kinds of game therapy in teaching foreign languages were investigated. Sand therapy should be used for creating and description the real-life situations, organization an individual, collective, pair and group work, presentation the new vocabulary and grammar material. Finger therapy is used for physical pauses, finger gymnastics, for presentation, practicing and producing the pronunciation of foreign sounds, teaching writing skills, for teaching such topics, as «Family», «Animals», organizing the puppet theatre etc. As for button therapy, it can be provided for presentation, practicing and producing the vocabulary devoted to sizes, colours and other objects' qualities, while working over such topics as «Numbers», «Plural forms of nouns», «Family». The result of using different kinds of game therapy must be having changes in children's emotional and willing, better using the got knowledge, the development of social and communicative skills, increasing the level of motivation, cognitive interest, self-evaluation, the development of making up decisions skills.

Keywords: game therapy, sand therapy, finger therapy, button therapy, teaching a foreign language.